

בלוג - 100072

כפיה חרדית בחינוך הממלכתי דתי

לאחרונה, נשמעים קולות, כנגד מה שמכונה בפי תושבים חילוניים, "התחרדות וכפיה דתית", בעיקר באיזור רמת אביב. כיו"ר מרצ בעיר, הריני מתנגדת נחרצות, לכל סוג של כפיה וכבילת חופש הדת והמצפון או נסיון לכפות אמונה, טקס או מנהג של זרם כלשהו על זרם או קבוצה אחרת. במיוחד חמור בעיני, הנוהג עליו מלינים תושביה החילוניים של רמת אביב, בדבר שידול קטינים לפולחנים דתיים, שלא על דעת הוריהם. עם זאת, על דגלה של מרצ חרותים ערכי הדמוקרטיה, לפיהם יש לגנות גם את ציד המכשפות המתחולל נגד תושביה הדתיים של העיר. שכן, דמוקרטיה מהווה את שלטון הרוב, בכפוף לכך שהרוב אינו פוגע בפלורליזם החברתי ושומר על זכויות קבוצות המיעוט, בבחינת "חיה ותן לחיות".

כמי שמורגלת לקבל פניות תושבים חילוניים כנגד "השתלטות הדתיים על השכונה", הופתעתי מאוד לקבל פנייה שונה. הפעם מקורה של התלונה לעניין כפייה דתית, היה דווקא בתושביה הדתיים של רמת אביב, המביעים חשש ותרעומת בגין התחרדות החינוך הממלכתי דתי, תהליך אשר זכה בפיהם לכינוי "המהפכה התורנית".

מדובר בפנייתו של ועד ההורים בבית הספר "אלומות" בנווה אביבים, ובבקשתו "למנוע נסיונות לשנות את אופי ורוח בית הספר". "אלומות" הינו בבי"ס ממלכתי דתי, הממומן על ידי משרד החינוך, בו לומדים תושבים דתיים ומסורתיים ואף חילוניים המעוניינים כי ילדיהם יקבלו חינוך דתי ומסורתי. בבית הספר מתקיימת תפילה מדי בוקר, הבנים חובשים כיפה, השיעורים מועברים ע"י צוות מקצועי דתי ובנוסף, רב בית הספר מעביר שיעורים לתלמידים.

עם זאת, אין הפרדה בין בנים ובנות ואין סלקציה בבחירת התלמידים. לטענת ועד ההורים, בשנים האחרונות שם לו גרעין תורני למטרה, להשתלט על מוסדות הלימוד הממלכתי דתי בכל רחבי העיר, ולהפכם תורניים. לטענת התושבים הדתיים של שכונת רמת אביב, לא מדובר בגרעין תורני של תושבים מקומיים הזקוק למוסדות לימוד, אלא בקבוצות חרדים המגיעים משכונות מרוחקות, שמטרתם לשנות את, אט ובנחישות את אופי השכונה ומוסדותיה. עוד טוען הוועד כי, הדרג המפקח על החינוך הממלכתי דתי במשרד החינוך, משתף פעולה ואף מעודד את התחרדות מוסדות הלימוד הדתיים, תהליך המביא בסופו להשתלטות האוכלוסיה חרדית על המוסד. לדבריהם, לתהליך שלבים קבועים: מספר משפחות חרדיות מהגרות לשכונה כשליחי התרבות התורנית ומבקשות להתקבל לבית ספר ממלכתי דתי. לאחר מכן, מבקש הגרעין התורני כי בית הספר יתאים עצמו לצרכיהם. כך למשל, לפתע מתבצעת הפרדה בין המינים ונקבעת תכנית שונה לבנים ולבנות. מקצועות הקודש שנלמדו על ידי בני שני המינים, הופכים עתה לגבריים, לבנים בלבד ונאסר על מורות ללמדם. בשלב הבא, מוחלף צוות הלימוד ומתקבלים אברכים מהזרם התורני בלבד. המורות המסורתיות מוחלפות במורות חרדיות חובשות פיאה ו/או כיסוי ראש מלא. בעניין זה נאמר ע"י אסתר אורנבנד, מפקחת חמ"ד מחוז מרכז, ממשרד החינוך, בריש גלי, כי "מטרתנו שרק בחורים מהגרעינים התורניים, אברכיות ואברכים יהיו מורי הדור". לאחר מכן, מתחיל ביה"ס בביצוע סלקציה בקבלת תלמידים, כאשר הקריטריונים לקבלת תלמידים סובבים סביב מידת הקפדתם של הורי התלמידים על קיום המצוות בבית, בהתאם לסטנדרטים תורניים. בית הספר הופך לאטרקטיבי עבור זרמים חרדיים והאוכלוסיה הדתית המתונה נדרשת לחפש פתרונות חלופיים הואיל ובית הספר שינה צביונו לחרדי.

תהליך דומה למתואר על ידי ועד הורי בית ספר אלומות, כבר התרחש בבתי אחרים בעיר, דוגמת בית ספר "מוריה" שבו צלח הכיבוש התורני ונדחקו מכתליו הדתיים המתונים (אגב, מדובר באורתודוקסים ליברליים ולא דווקא ביהדות מתקדמת לזרמיה).

מתהליך כזה חוששים הורי ילדי בית הספר אלומות. ומכאן פניית ועד ההורים, בבקשה לשמור על הסטטוס קוו ועל צביונו של בית הספר כממלכתי דתי, להבדיל מממלכתי תורני.

פניה זו, חידדה את הבעייתיות הכרוכה בכך שהחינוך הממלכתי דתי אינו מכיר בעובדה שיש גישות שונות לדת. הגם שלא ריאלי לספק חינוך ממלכתי נפרד לכל זרם, הרי שניתן להצביע בברור על חלוקת הזרמים הדתיים לשתי קבוצות דומיננטיות: זרם דתי מתון וזרם חרדי תורני.

אין לי דבר נגד חרדים או נגד חינוך תורני, כל עוד אין מדובר בכפייה או הפצת מסרים של שנאה וכל עוד הם מלמדים את מקצועות הליבה. עם זאת, חשוב לכבד ולשמור על האינטרסים והצרכים של האוכלוסיה הדתית ולייצר אבחנה בין הגישות השונות לדת על ידי הגורמים הממונים במשרד החינוך, אחרת נחטא כלפי האוכלוסיה הדתית המתונה ונמצא עצמנו חיים במדינת קצוות, ללא שביל אמצע, מקשר ומאחד.

את השינוי יש להביא למשל, באמצעות קידום נוהל שיקבע את אורחותיו של הבית ספר הממלכתי דתי. כך, בשכונה בה מתגוררת אוכלוסיה דתית מתונה בעיקרה, יקבעו כללים בתקנון אשר יבטיחו כי גרעין תורני מיסיונרי לאופי השכונה, לא יוכל להשליט אורחותיו על המוסד ועל כלל התלמידים.

יש לזכור כי החינוך הממלכתי דתי נועד להקנות לציבור דתי אפשרות ללמוד את מקצועות הליבה, להבדיל מהחינוך הדתי המוכר שאינו רשמי. לפיכך יש לעודד את הציבור הדתי ללכת למוסדות חינוך ממלכתיים אבל יש לדאוג לשמירת אופי החינוך הממלכתי ועקרויותיו. יש ללמד את מקצועות המדעים לצד לימודי הקודש, לאפשר לתלמידים לרכוש כלים אפקטיביים לחיים ולפרנסה. עם זאת הכללת החינוך התורני במסגרת הממלכתית, לא יכול לבוא תוך נגיסה בוטה בשירותי החינוך של האוכלוסייה הדתית המתונה יותר, שזקוקה גם היא להגנת הדמוקרטיה עליה, מפני הפונדמנטליזם הקיצוני.

הכותבת, מיטל להבי, סגנית ראש העירייה ויו"ר סיעת מרצ בתל אביב – יפו